

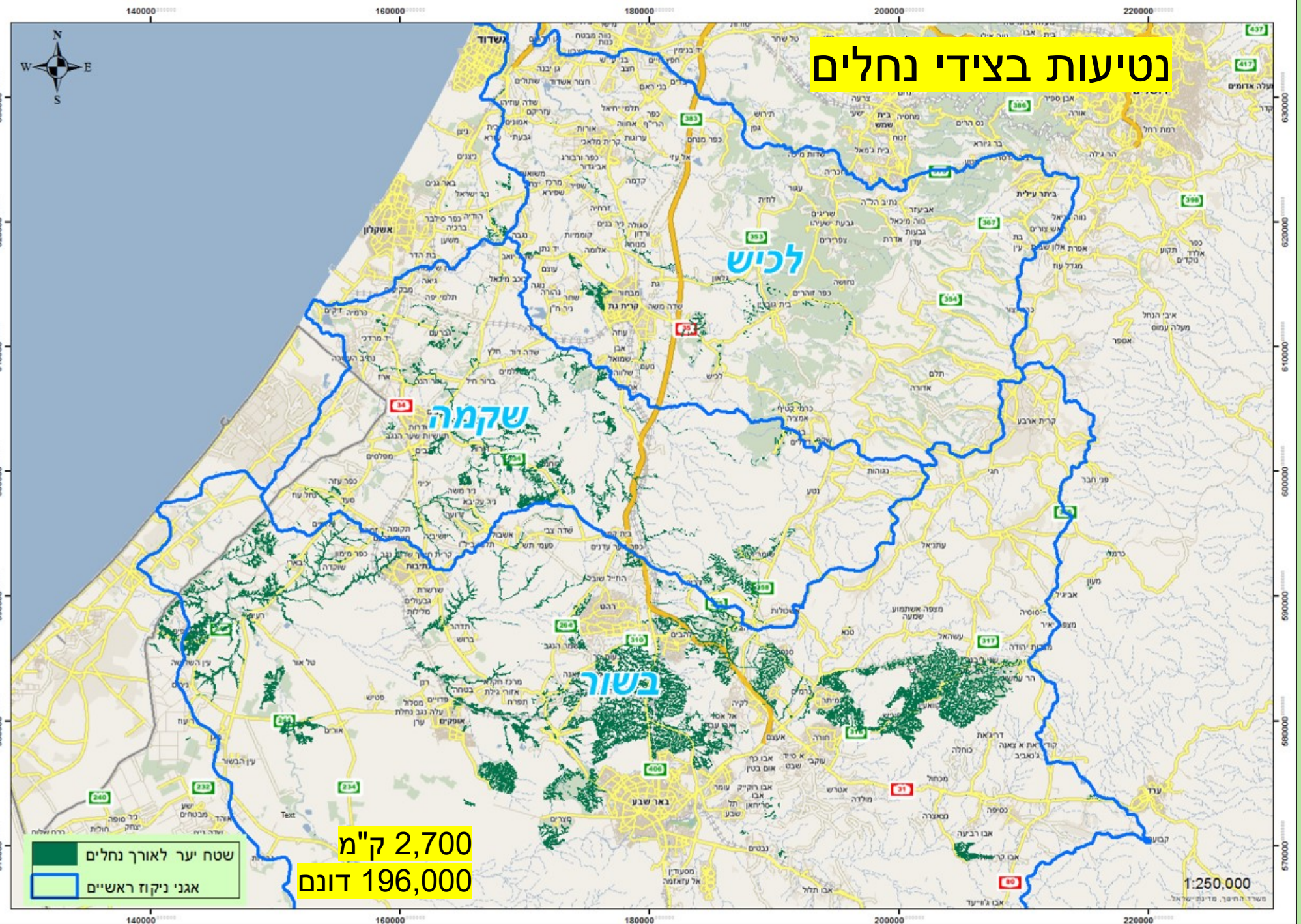

עצי שקמה בתכניות נטיעה - מרחב דרום קק"ל

גיל סיאקי
מנהל מחלקת יער
מרחב דרום
קק"ל

נטיעות בצידי נחלים

סקר קליטה ליער בין השנים 2011-2024 - פיקוס השיקמה - מרוכז לפי אזורים

		נטיעה חדשה							
מרחב	אזור	חיים	יבשים	סה"כ	% קליטה	בוגרים	זריעים	סה"כ כולל	
דרום	נגב צפוני	138	6	144	96	0	0	144	
דרום	נגב מערבי	317	12	329	96	3	0	332	
דרום	הר הנגב והערבה	128	7	135	95	2	0	137	
דרום	מרחב דרום	583	25	608	96	5	0	613	

כמויות שתילים שיצאו לנטיעה ממשתלת גילת

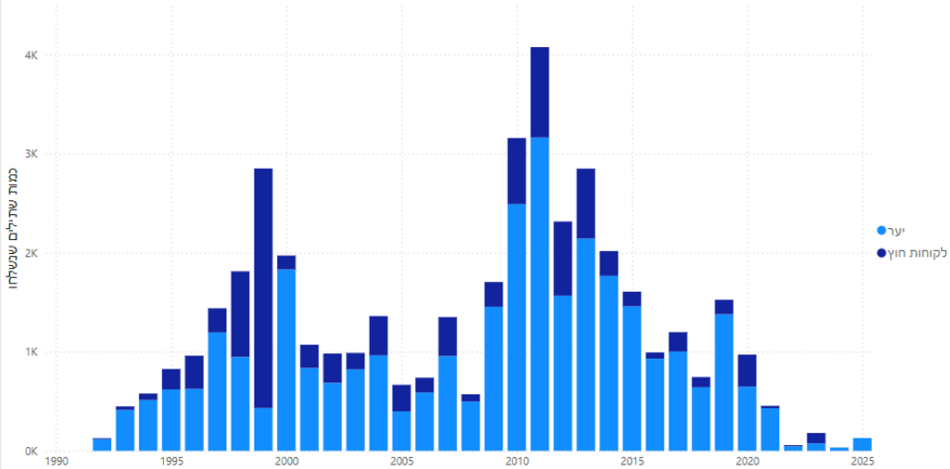
אחוזי קליטה

אחוזי הישרדות

סקר הישרדות ליער בין השנים 2014 - 2024 - פיקוס השקמה - מרוכז לפי אזורים

שנת סקר	שם אזור	אזור	שם מרחב	מרחב	גובה ממוצע	אחוז הישרדות	מספר עצים בסקר הישרדות אחרי 5 שנים	מספר עצים חיים בסקר קליטה	שם מין צמח	קוד מין צמח
2014,2019,2020,2021	נגב צפוני	41	דרום	4	3.36	44 %	28	98	פיקוס השיקמה	3221
2014,2019,2020,2021,2023,2024	נגב מערבי	42	דרום	4	1.78	29 %	26	166	פיקוס השיקמה	3221
2014,2020,2021,2023,2024	הר הנגב והערבה	43	דרום	4	1.11	7 %	18	151	פיקוס השיקמה	3221
2014-2024	סה"כ מרחב דרום			4	2.08	27 %	72	415	פיקוס השיקמה	3221

נתוני ייצור ואיסוף זרעים (מתוך מערכות קק"ל)

70K

כמות בתוכנית ייצור

59K

כמות מוזמנת

43K

כמות מונפקת

עצי שקמה וותיקים

תמונה 20

חקלאות מסורתית – עץ
שקמה במעלה סכרון עפר
מצפון-מזרח לקיבוץ משמר
הנגב

Ashdod Forest

Hills of Kurkar and Sand Dunes – west

עצי שקמה וותיקים

נטיעות 1991 יער כוכב

נטיעות 2004 יער קוממיות

נטיעות 2010 יער דודאים

נחל זדים

נחל שקמה

דרך נוף שקמה

ממשק רעייה-צאן, בקר, דבורים

ובחינת שתילה היקפית בגבול המרחב העשבוני של המתחמים, צמוד לדרכים ולשמור על הליכות של כל מתחם. יש לסמן בתכנית שטחים טבעיים לשימור.

2.5 בעקבות הסקרים האקולוגיים שבוצעו על ידי קק"ל ורטי"ג, קק"ל קיבלה את עמדתם של חלק מחברי הוועדה שאין לטעם בתאי השטח הטבעיים ובבוטותן ולפיכך החליטה לא לנטוע במתחמים E, D, C, B

2.6 הצעת החלטה:

הועדה מאשרת את הנטיעות במתחמים הבאים:

מתחם A (1.5 דונם) – שטח מופר. מאושר לנטיעה

מתחם F (7 דונם) – שטח מופר. מאושר לנטיעה

ההחלטה התקבלה פה אחד.

בברכה

תמר רביב

ראש אגף מגוון ביולוגי ושטחים פתוחים

המשרד להגנת הסביבה

יו"ר הוועדה המקצועית ליער (תמ"א 1)

2. יער תלמים – 4019. דיון נוסף על חלק מהתכנית.

2.1 סטטוטוריקה

- תכנית סטטוטורית מאושרת: יער רוחמה מסי התכנית - 533/03/7 (2012)
- שטח כולל: כ-21 אלף דונם.
- שימושי קרקע בפועל: חקלאות, בור
- ייעודי שטח מאושרים על פי התכנית: יער נטע אדם קיים, יער נטע אדם מוצע
- שם האתר: קיבוץ ברור חיל
- שם הנחלים: שקמה, זדים וחצב

2.2 ממצאים מיוחדים:

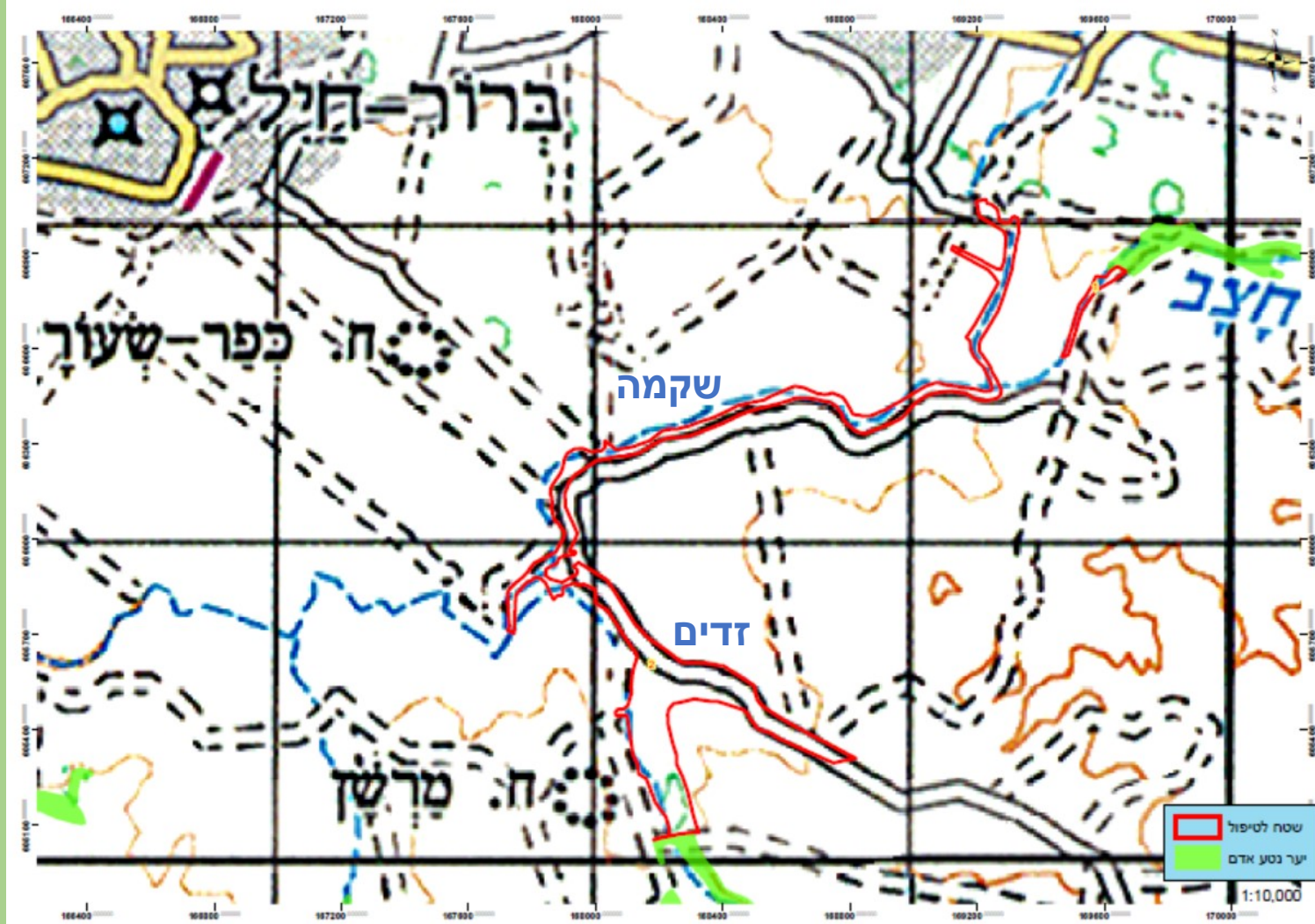
בשטח ישנו בוטות של כ-20 דונם עם עצי פרי עתיקים המתחבר לחרבת מרשה ומורד נחל שקמה ושטחים עשבוניים טבעיים.

2.3 תכנית הנטיעה

- מטרות התכנית:** שימור קרקע ושיקום רצועת נחל שקמה כהמשך לפעולות השיקום והפיתוח שבוצעו מעבר בנחל זדים (במעלה הערוץ) והמשך ציר לקליטת קהל תוך מתן מענה לבעיות סחף קרקע בגדות הנחל. שיקום, טיפוח והרחבת הבוטות ההיסטוריות הקיים לצרכי נופש ופנאי בחיק הטבע ולשימור והעצמת ערכי המורשת ותצורת הנוף הייחודית של הבוטות העתיקים הקיימים באזור.
- פעולות מרכזיות:** שיקום לאורך גדות הנחל, טיפול והסרת מפגעי פסולת בנין בסמוך לדרך נוף שקמה, שיפור דרכים וחציית הנחלים לטובת החקלאים והציבור, הסדרת הגישה לחרבת מרשה לקליטת קהל. הרחבת הבוטות על ידי שתילת עצי פרי מקומיים.
- שטח התכנית:** 241 דונם
- פוליגונים:** 22, 402
- שם האתר:** קיבוץ ברור חיל
- סוג, תמהיל וצפיפות הנטיעות:** לאורך גדות הנחל יינטעו עצים על פי תמהיל עצים מקומיים רחבי עלים ועצי בוטות, מוחץ לרצועות האפיקים הפעילים ועל גדותיהם. שטח הבוטות הקיים יעובה עם מגוון עצי בוטות מקומיים.

2.4 ב תאריך 9.9.19 הועדה אישרה את הנטיעות לאורך ערוץ הנחל ואת פוליגון F (דונם בשטח מופר ששימש בעבר למכלאת בקר).

במתחם A (1.5 דונם) B (3.5 דונם), C (4.5 דונם), D (4 דונם), E (13 דונם) הוחלט כי יש לבצע סקר אקולוגי מלא בעונה המתאימה (פברואר/מרץ) ועל בסיס התכנית יש לעדכן את תכנית הנטיעה למתחמים E-B תוך התייחסות לעקרונות התכנית המאושרת בשטחי הליבה השמורה (סעיף 6.6.2)

1. נתונים כלליים:

1.1 כללי:

מרחב - דרום
 יער - תלמים - 4109
 שם האתר - קיבוץ ברור חייל

1.2 סטטוטוריקה וייעודי השטח:

שם התכנית - יער רוחמה
 מס' התכנית - 20,967.15, 533/03/7 דונם.
 וועדה סטטוטורית מאשרת - וועדה מחוזית לתכנון ולבניה
 תאריך אישור התכנית - יוני 2012

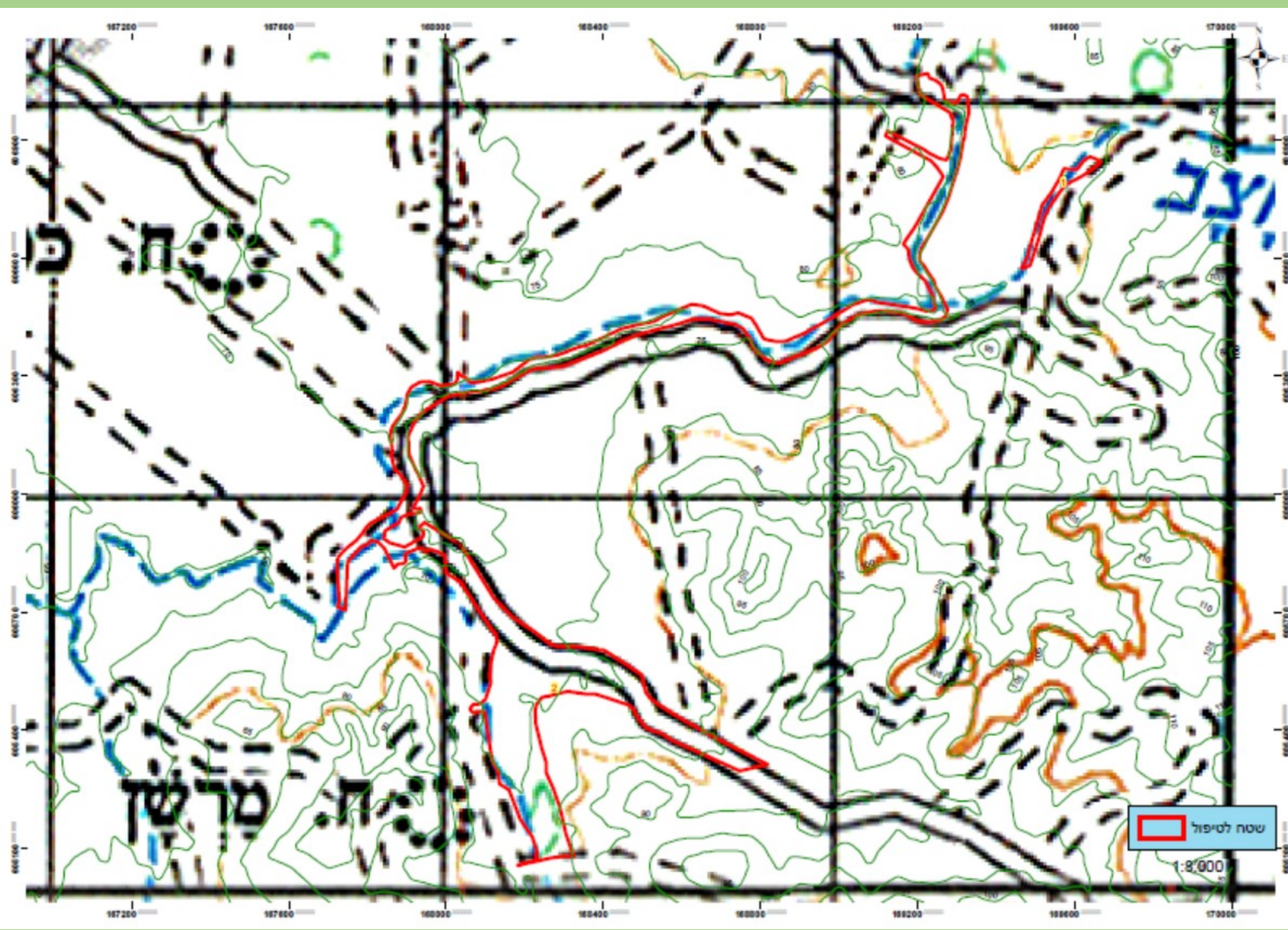
ייעודי שטח מאושרים על פי התכנית - יער נטע אדם קיים, נטיעות בגדות נחלים
 מטרת היער - שימור קרקע ושיקום רצועת הנחל, קליטת קהל
 שטח התכנית - 241 דונם, מתחמים - 22,402
 שימושי קרקע בפועל - חקלאות, בור

1.2.1 התמצאות כללית של אזור התכנית בקנ"מ 1:10,000 (מצורפת מפת התמצאות כללית - יער תלמים)

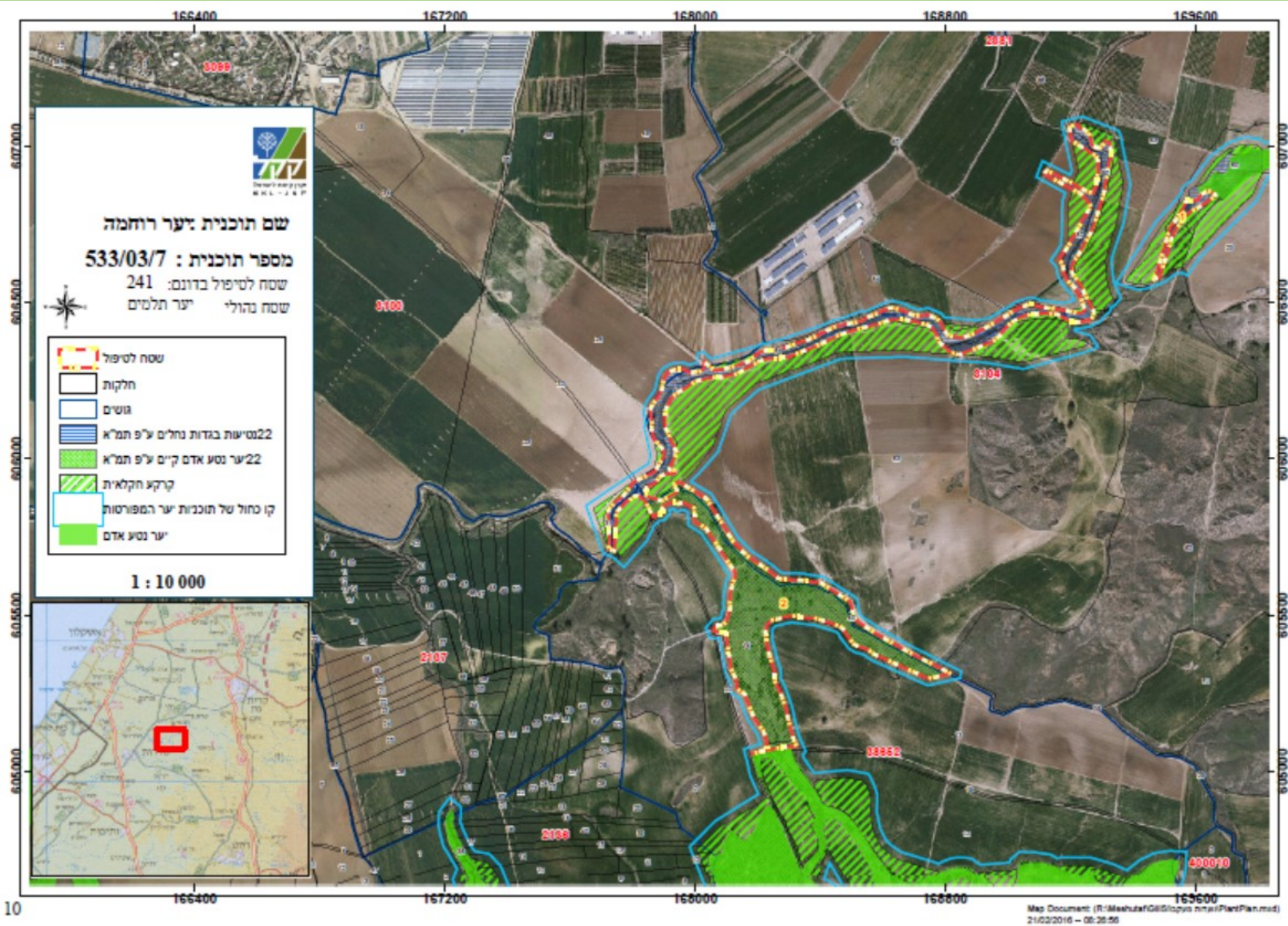
1.2.2 תחום שטח התכנית על גבי תצ"א (מצורף תצ"א תחום שטח התכנית – יער תלמים)

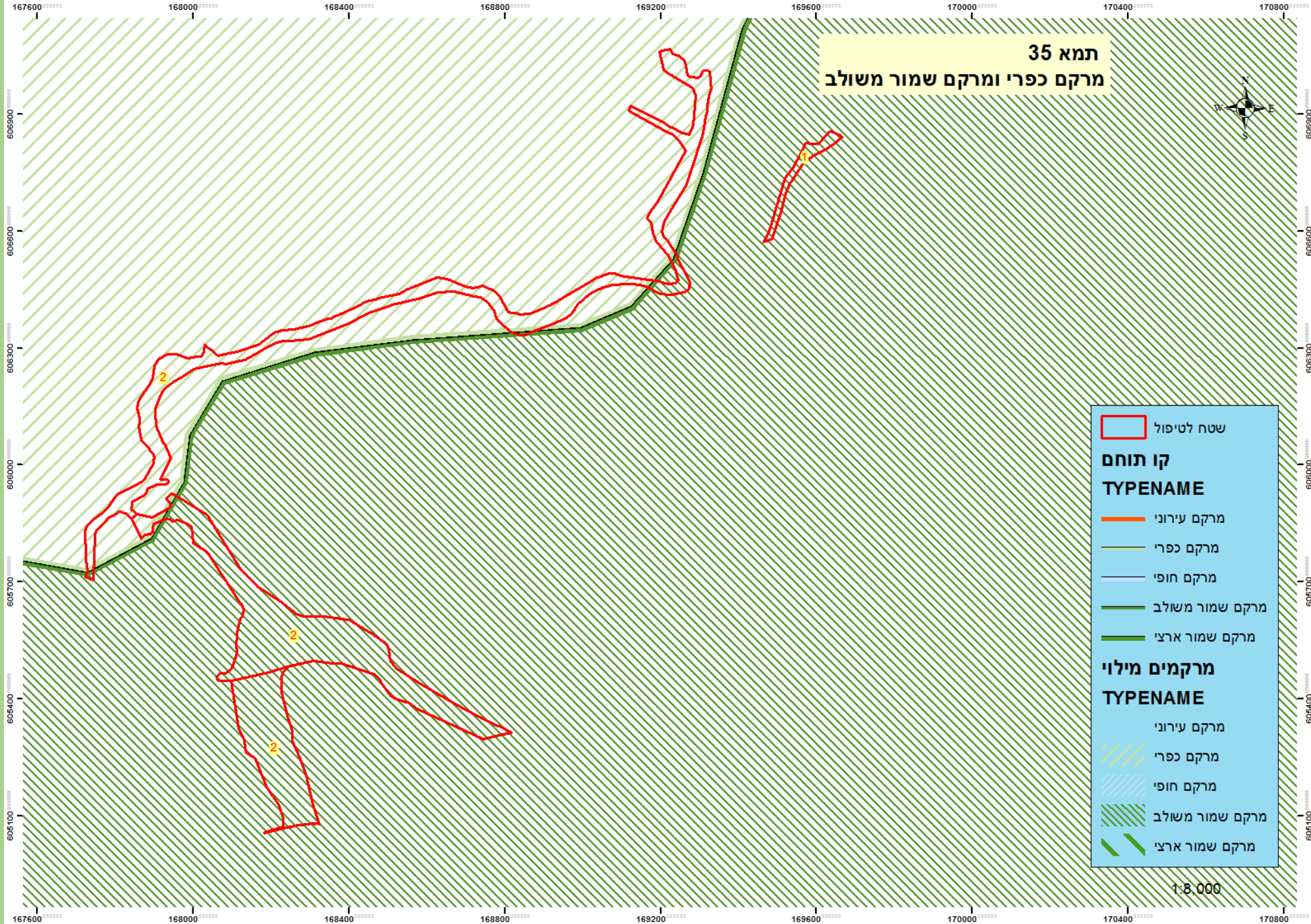

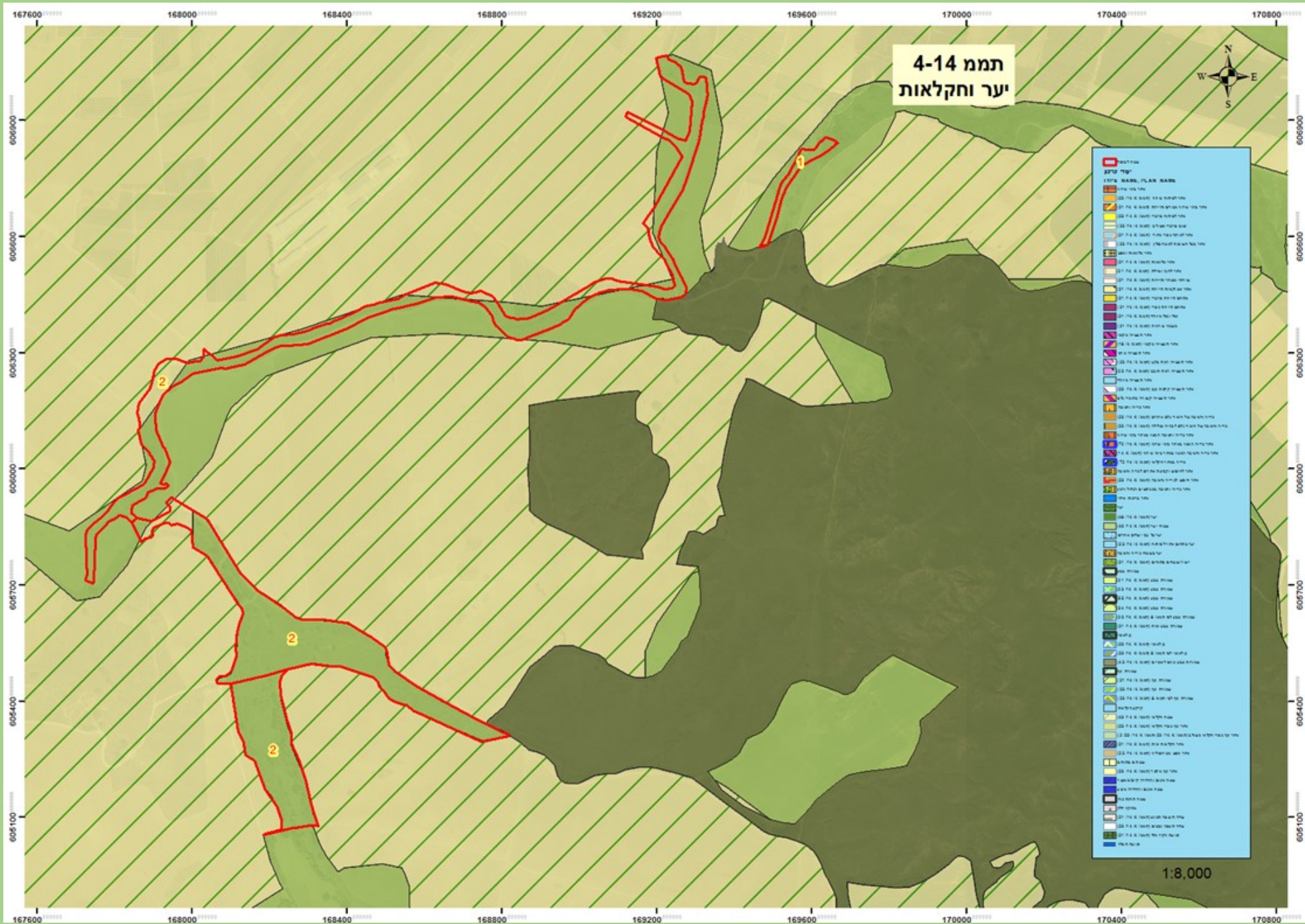
1.2.3 תחום שטח התכנית על גבי מפה טופוגרפית (מצורפת מפה טופוגרפית – יער תלמים)

1.2.4 מפת ייעודי קרקע מאושרים (מצורפת מפת ייעודי קרקע מאושרים – יער תלמים)

1.3 רקע סביבתי על מרחב התכנית וסביבתה (טבע, נוף, מורשת):

1.3.1 רקע גאוגרפי:

השטח נמצא ממזרח לכביש 232 דרומית מזרחית לקיבוץ ברור חייל ודרומית מערבית למושב תלמים. השטח מישורי לאורך הנחלים שקמה, זדים וחצב ובין שדות שלחין ופלחה. לאורך הנחלים נמצאים שרידי בוסתנים וותיקים (שקמים, תאנים, שקדים, רימונים וגפנים). ממוצע משקעים שנתי - 350 מ"מ.

1.3.2 רקע גאומורפולוגי:

לאורך הנחלים קרקעות אקומולטיביות, עם מרקם סייני עד חולי, המכילות חומר כורכרי שמקורו בגבעות הסמוכות ואשר הורבד לאורך הנחלים.

בוסתנים בנחל חצב

ממצאים מסקרים שבוצעו באפריל 2016, מאי 2019.

"השטח משתרע באגן נחל שיקמה – לאורך מקטע מהנחל ויובליו, בשני גושים נפרדים: המערבי לאורך נחל שיקמה ונחל חצב והמזרחי לאורך משאר אורכי בין השדות שבאזור תל חסי. האזור מאופיין בקרקעות סחף חומות המשמשות בעיקר לצורכי חקלאות. ערוץ נחל שיקמה בתחום הסקר עובר בכיוון כללי מזרח-מערב, ומהווה רצועה טבעית בלב שדות פלחה. הערוץ נמוך מסביבתו ומקיים צמחייה טבעית משמעותית. על ראשי הבתרונות שבשולי הנחל בולטים שיחי אטד וכן זקן שיער וקזנח עקום. במורדות הבתרונות סירה קוצנית, שמשון הדור, געדה מפושקת, עירית גדולה. בתרונות אלה הם גם בית גידול אידיאלי לגיאופיטים שלא שרדו בשדות מסביב עקב משטר העיבוד כפרגים וכלניות. מעבר למינים אלו לא נמצאו מינים מוגנים נוספים וגם לא מינים אדומים. בקרקעית הערוץ, בולטים דגניים - בעיקר שעורת התבור, שעורת הבולבוסין ושיבולת-שועל. בחלקו הדרומי של הגוש ישנו רצף יפה של בוסתנים בנחל הכוללים מספר עצי תאנה גדולים במיוחד, שיקמים, שיחי צבר. העצים גדלים לעתים ברצף ומכוסים בחלקם בשיחי שבטבט היוצרים סבך רצוף ומקום מסתור אידיאלי לבעלי חיים הפעילים במרחב הפתוח.

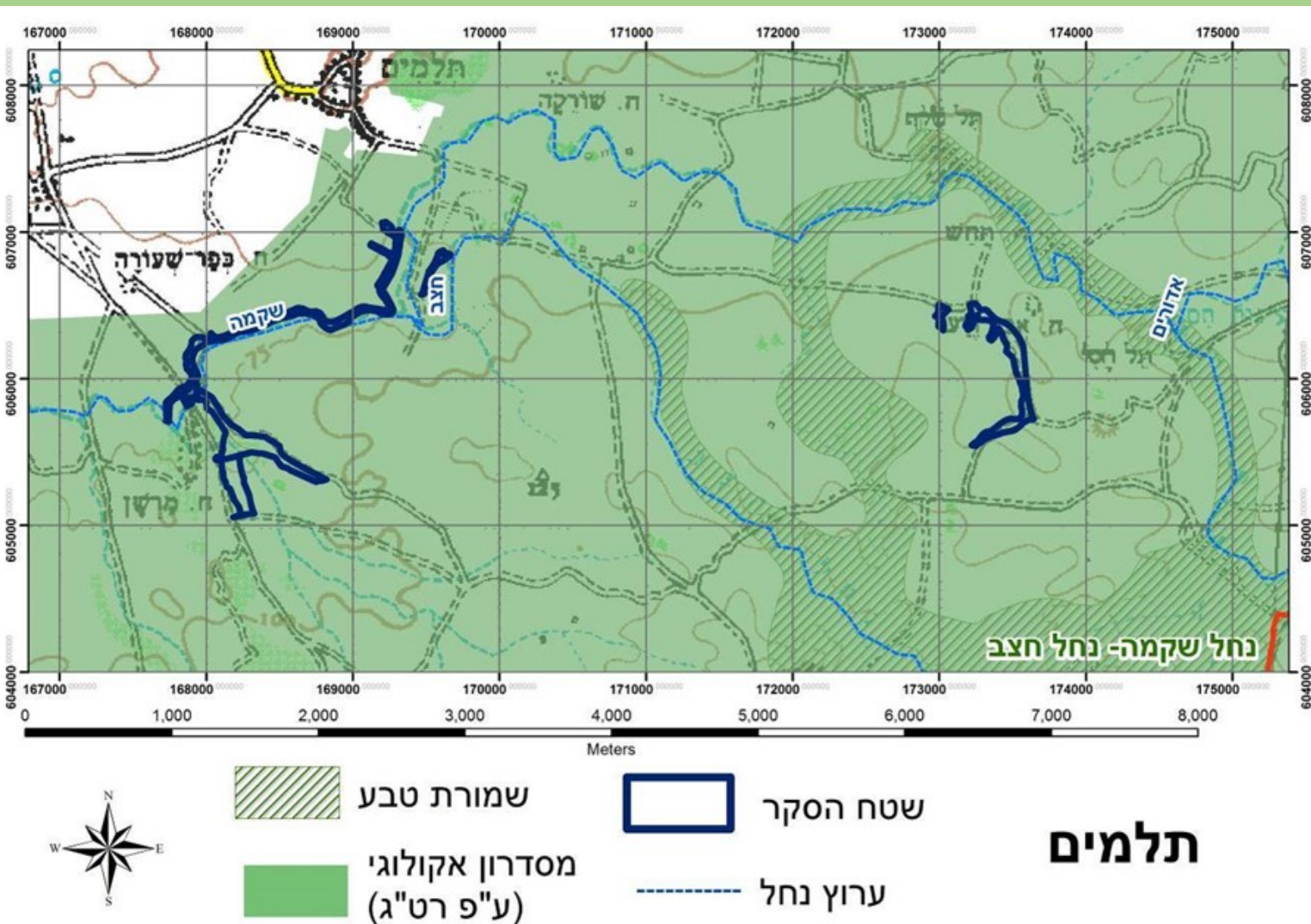
שקד מצוי ועצי שקמה וותיקים לאורך הנחל

החלק המזרחי מכיל ערוץ רדוד שכמעט ואינו ניכר בפני השטח וחלקו הגדול מעובד. בשטח בולטים מספר ריכוזים של עצים גדולים – אשלים ושיזפים, אך גם עצי בוסתן כתאנים ושיקמים. אלמנטים מרכזיים חשובים לשימור – ערוצי הנחלים שיקמה ויובליו ומשארי הבתרונות שבשוליהם, בוסתנים.

בע"ח: עקבות רבות של בע"ח בנחל שיקמה – גיריות, שועלים, חתול ועקבות גדולות יחסית, ייתכן חתול ביצות, דורבנים ונמיה. בקירות הנחל, על אף שהיו נמוכים בתחום הסקר, נמצאו מספר חורי קינוף.

1.3.3.3 מסדרונות אקולוגיים בשטח התכנית.

"השטח נמצא בתחום המסדרון האקולוגי של מרחב שיקמה – השטח הפתוח הנרחב ביותר בשפלה. באזור זה מעבר הדרגתי מהנוף הגבעי של השפלה אל מישורי צפון הנגב בשל הרבדות לס מהנגב. שימור המרחב מתבטא גם בשימור הנוף בו – פסיפס המורכב מרצף של שטחים פתוחים בעיקרם - שדות חקלאיים, שטחי בור, שטחי יער, שרידי בוסתנים והתישבויות קדומות ויישובים כפריים קטנים. שמירת המרחב מתבטאת גם בשמירת נופו ואופיו ובהתאם לכך הוגדרו הגבלות פיתוח והוכנו תכניות למיזמים תיירותיים, מסלולי טיול שמורות טבע ומצפי נוף".

עצים וותיקים מרשימים -
שקמים ותאנים באפיק נחל זדים

1.3.3.4 תיאור של משטר הרעייה בשטח.

קיימת רעיה עונתית בלתי מוסדרת של צאן בעונת השלפים.

עיבוד חקלאי עד גדות נחל שקמה

1.3.3.4.1 הגדרת ביקושים וצרכים עתידיים מתחום שירותי המערכת.

שיפור שירותי וויסות – צמצום מפגעי סחף קרקע.

שיפור שירותי בתי גידול – צמצום הגעת חמרי הדברה ודשנים מהשדות החקלאיים לאפיקי הנחלים, הרחקת עיבודים חקלאיים מרצועות הנחלים.

מתן שירותי תרבות – למגוון המטיילים באגן השקמה (רוכבי אופניים, הולכי רגל והנוסעים בדרך השקמה). הרחבה, הדגשה ושימור נוף הבוסתנים הייחודי למורשת החקלאית לאורך רצועות הנחלים באזור.

שביל אופניים בנחל זדים

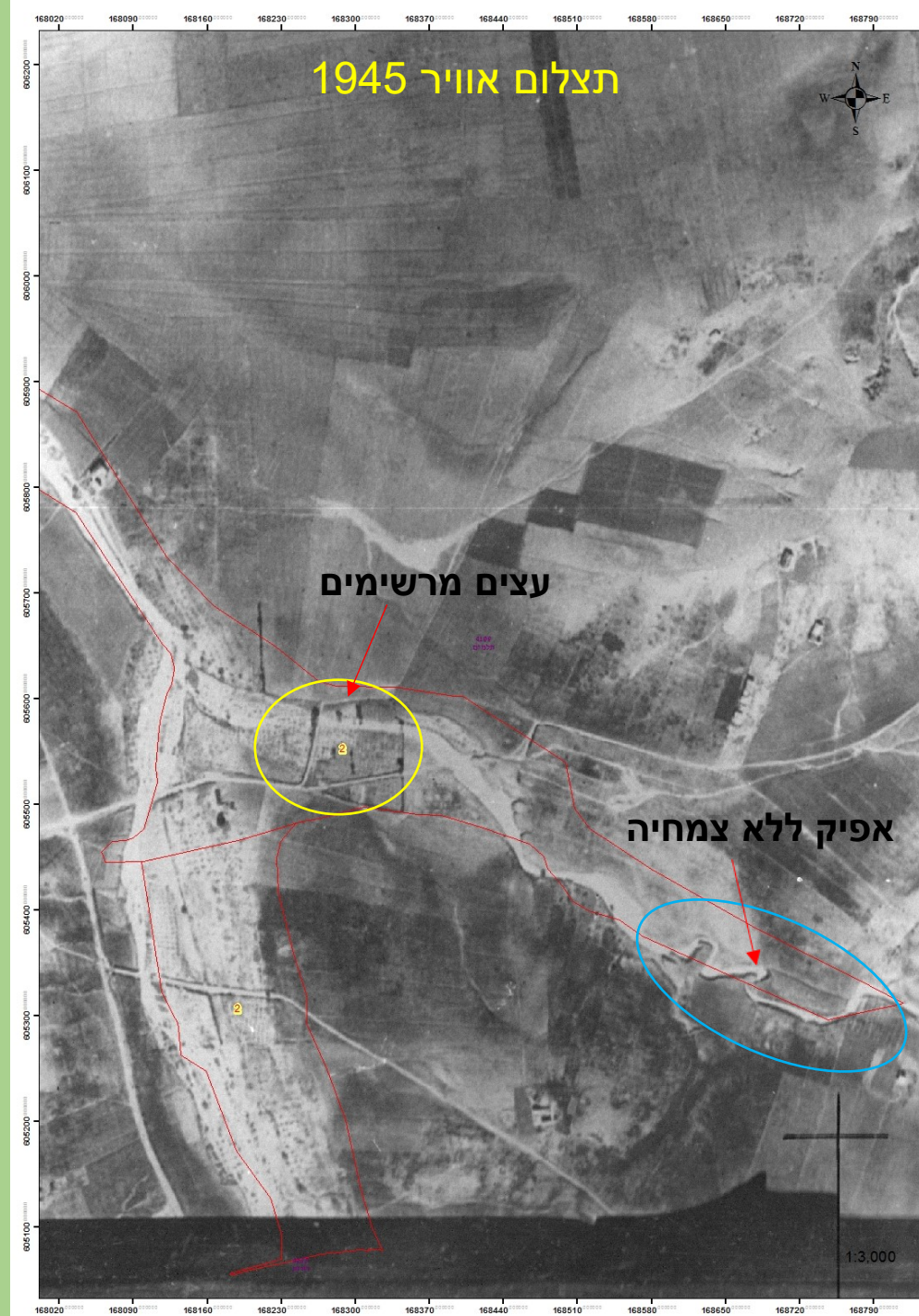
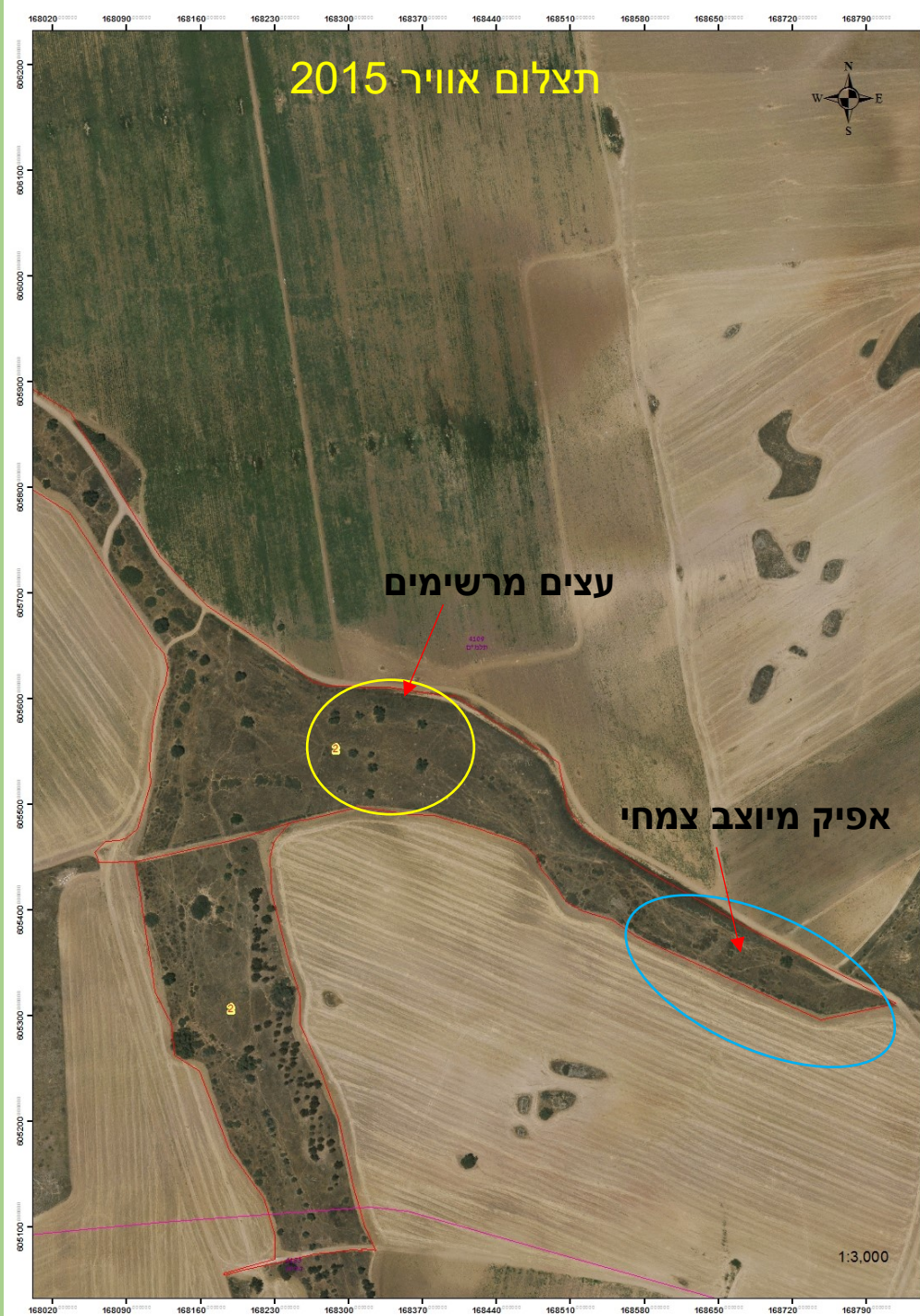

חתך זרימה צר ועמוק – נחל שקמה

חתך זרימה רחב ורדוד – נחל זדים

2. תכנית הנטיעה: (מצורפת מפת תכנית הנטיעה – יער תלמים, בפולגון המזרחי ביותר בוצע סקר אך לא תתבצע כל עבודת הכנה ונטיעה)

2.1 מטרות תכנית הנטיעה:

שיקום, טיפוח והרחבת נוף הבוסתנים האופייני באזור זה, שיפור דרכים וחציות הנחלים לטובת החקלאים והמבקרים, טיפול בבעיות סחף קרקע בגדות נחל שקמה, טיפול בפסולת בנין בסמוך לדרך נוף שקמה, הסדרת הגישה לחורבת מרשן. דפוס הפעילות מהוו המשך לפעולות השיקום והפיתוח שבוצעו בעבר בנחל זדים (במעלה).

2.2 סוג היער:

יער מיני עצים מקומיים, עצי בוסתן, מחוץ לרצועת האפיקים הפעילים וגדותיהם. בהתאם להוראות תשריט אזורי רגישות לתכנון תמ"מ 43/14/4 פארק שקמה.

2.3 תכנית נטיעה מפורטת על פי חלקות (מצורפת מפת תכנית נטיעה – יער תלמים)

2.3.1 ייעוד השטח על פי תורת ניהול היער.

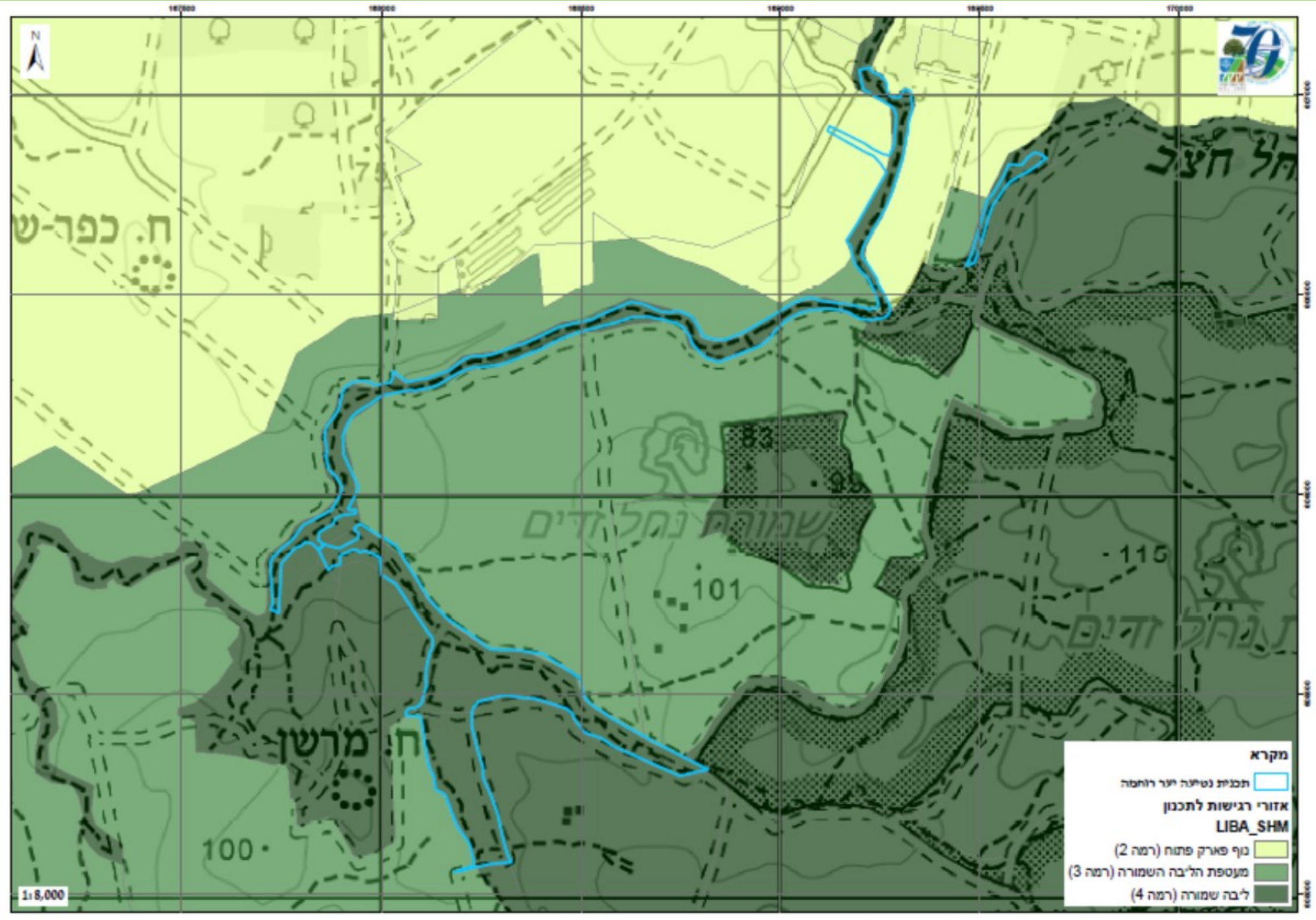
נופש וטיילות, ערכי טבע ובתי גידול ייחודיים.

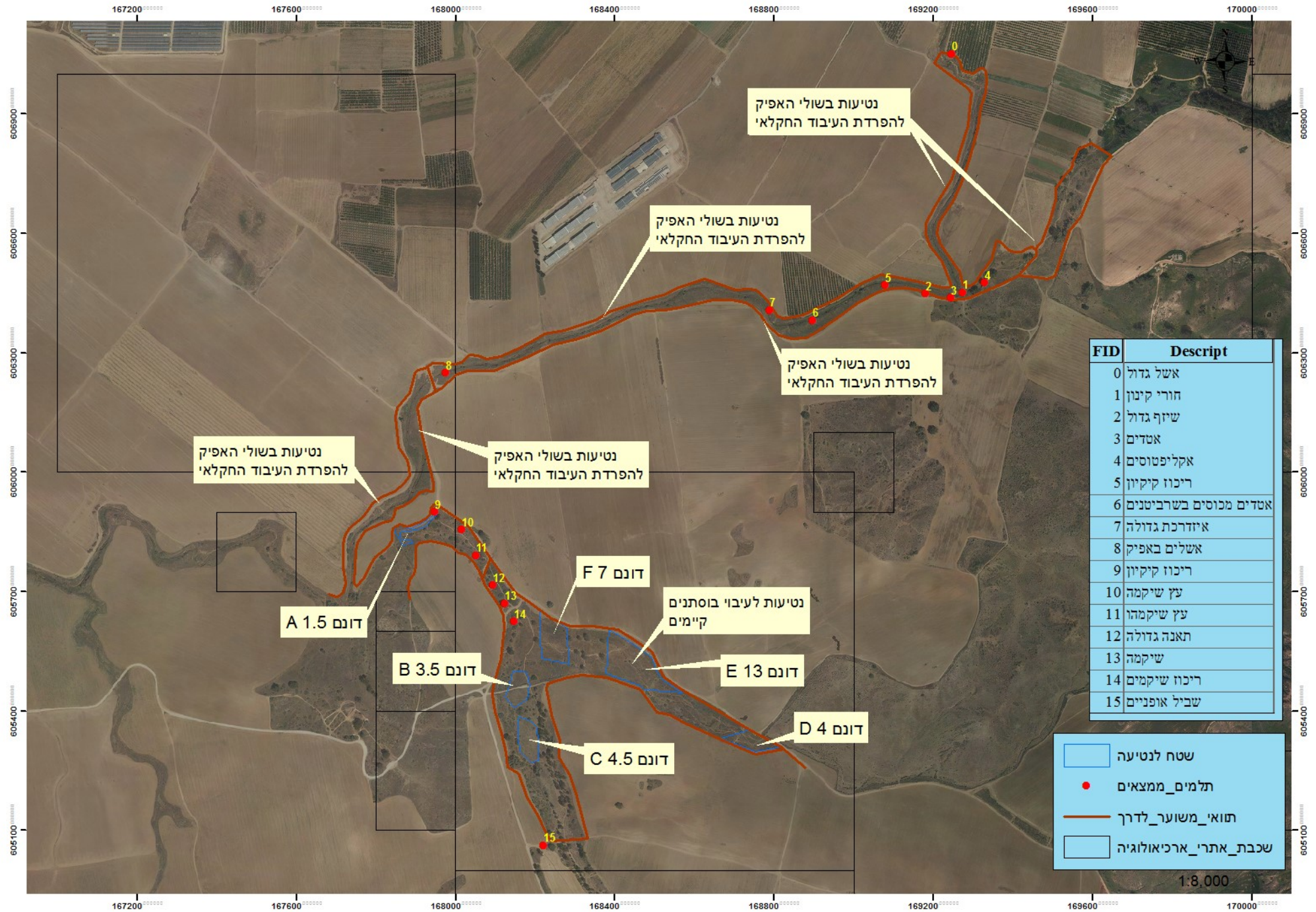
2.3.2 תיאור ומיפוי של הנושאים הבאים: (מצורפת מפת תכנית נטיעה – יער תלמים)

נטיעת עצים רחבי עלים ומיני בוסתן הכוללים חרוב מצוי 10%, פיקוס התאנה 10%, שיזף מצוי 20%, שיזף מאוריטני 10%, **פיקוס השקמה 30%**, תות שחור 20%,

נטיעות בפסים משני עברי הנחלים במרחקים של 8 * 15 מטר.

רשימת המינים בהתאם להגדרות המופיעות במפת רגישויות בתכנית סטטוטורית פארק שקמה.

2.4 הערכת השפעת התכנית והפעילות היערנית על המערכות האקולוגיות הטבעיות:

הטיפול בשטח יסייע בשיקום סובב הנחל (קרקע, מים, צומח, בע"ח), ימנע עיבודים חקלאיים שנתיים, יקטין את הגעת חומרי ההדברה והדשנים מהשדות החקלאיים לאזור האפיק ויצמצם מפגעי הצומח הפולשני. החזרת נוף הבוסתנים הוותיקים, בדגש על שדרות השקמים לאורך הנחלים, יתרום לשיקום הנופי ולהגדלת המגוון הביולוגי.

3. פעולות הכנת השטח לנטיעה ופעולות ממשק לשמירת שטח התכנית:

3.1 פירוט העבודות הנחוצות להכשרת הקרקע והנטיעה:

הכנת השטח תתמקד בפליחת הקרקע בתילום בפסים. העיבוד והנטיעה יתבצעו מחוץ לתחום הגדות של האפיק הפעיל. העבודות תתבצענה משני עברי הנחלים תוך הרחקת העיבודים החקלאיים מפשטי ההצפה והגדות. השתילים יושקו בהשקיות עזר בשנים הראשונות (1-3 השקיות במהלך הקיץ). ריסוס בפסי הנטיעה בלבד בשנתיים הראשונות. בשלב שעד להתבססות השתילים (5 שנים) יתבצע כיסוח עשביה מכני במהלך עונת האביב. באתרים נקודתיים בהם קיימים ראשי ערוצים, יתבצעו "מתקני כניסה" לייצוב ראשי ערוצים. טיפולים מתמשכים למיגור קיקיון, טיפוח עצים קיימים, חיפוי ושרוול, עיצוב וגיזום עצים קיימים והנטיעות החדשות.

3.1.1 עקרונות להתוויית הדרכים בתחום התכנית לצורך הנטיעה והתחזוקה.

תבוצענה דרכי הפרדה אשר תצופנה בהמשך במצע. דרכים אלו תבטחנה מניעת עיבוד ע"י חקלאים, רציפות תנועה של חקלאים ומטיילים מחוץ לתחום הנחל ולצרכי תחזוקת השתילים הצעירים והיער הבוגר (תואי משוער של הדרכים מצוין במפת תכנית הנטיעה).

3.2 טיפול בנחלים והשפעה על נחלים:

שיקום סובב הנחל - הרחקת עיבודים חקלאיים מרצועת הנחל והגדות, פינוי פסולת, טיפול בראשי ערוצים פעילים. צמצום הגעת מזהמים לרצועת הנחל ושיקום החי והצומח.

3.3 עקרונות לממשק ארוך טווח למניעת התבססות ומיגור מינים פולשים:

כריתת עצי קיקיון בוגרים ומריחת הגדמים בחומר הדברה. ריסוס על הנוף של התחדשויות צעירות. העבודה תתבצע באופן עקבי, במשך 3 שנים.

3.4 הצעה לשמירה על ערכי מורשת, ערכי נוף והמערכת האקולוגית:

יישמרו ערכי המורשת וערכי הנוף שמופו בסקרים.

3.5 עקרונות לממשק הרעיה המתוכנן בשטח התכנית:

רעיה עונתית של צאן החל משנה 3-4 לאחר הנטיעה, השטח לא יגודר.

3.6 פירוט שטחים טבעיים לשמירה במצב הקיים:

האפיק הפעיל וגדות נחל שקמה יישמרו ולא תתבצע בהם הכשרה ונטיעה (5 מטר מגדות הנחל). שמירה ושיקום השטח יובטחו גם ע"י מניעת עיבודים חקלאיים בתחום פשטי זרימת הנחל.